

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології

Кафедра журналістики

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра

**ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ХАРКОВА У ВОЄННИЙ ЧАС У ТРЕВЕЛ-
ЖУРНАЛІСТИЦІ**

Освітньо-професійна програма

Соціальна та культурна журналістика

галузь знань **06 Журналістика**

спеціальність **061 Журналістика**

Здобувач: Панасюк Софія Костянтинівна

Керівник: Зіненко Олена Дмитрівна

Рецензент:

Допущена до захисту на засіданні кафедри

журналістики « » _____ 2022 р.,

Протокол №

Харків 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ОПИС ПРОЄКТУ.....	6
ВИСНОВКИ	18
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	20

ВСТУП

В ситуації воєнної агресії з боку Росії проти України 2022 року актуальною залишається культурна складова, яка може здаватися не такою видимою. Російські снаряди забирають життя українців і разом з тим – культуру, вміщену в пам'ятках архітектури. Тож ідея проєкту полягає у переосмисленні Харкова у воєнний час завдяки тревел-журналістиці й путівнику як її формату зокрема.

Харків – одне з міст, яке зазнало найбільших руйнувань. Воно поступово починає відновлюватися, перед харків'янами постають питання відновлення, реконструкції, декомунізації та переосмислення усієї культурної пам'яті. У цьому контексті важливо згадати про політику пам'яті як спосіб передачі й запису історії. Один з її інструментів – творення туристичних наративів. З цим завданням може впоратися тревел-журналістика і зокрема такий її жанр, як путівник. Цим зумовлена **актуальність та практична значущість роботи**.

Наразі культурні пам'ятки, важливі локації та туристичні атракції Харкова потребують переосмислення. **Мета нашої роботи** – запропонувати один з варіантів переосмислення, зафіксувати долю значущих міських об'єктів, які постраждали від рук окупантів та сформувати образ міста як туристичного після закінчення воєнних дій. Звідси можемо визначити **основні задачі роботи**:

- дати визначення путівнику як жанру тревел-журналістики;
- дослідити наявні путівники довоєнного Харкова, сформувати їх типологію;
- визначити маршрути і локації, які постраждали і які згодом можуть стати туристичними;
- створити путівник за цими маршрутами.

Структура проєкту складається із путівника та його опису. В описі ми також подаємо теоретичне обґрунтування терміну «путівник» та політики пам'яті і ролі журналістики у її роботі.

Серед **джерел проєкту** є досить нетипові, наприклад, Академічний тлумачний словник, який потрібен для визначення поняття «путівник». Також

для цього ми користуємося працею Кисельової Л. Загалом же теоретична частина спирається на праці Мак-Квейла Д., спільну роботу Мальської М., Панків Н. та Ховалько А. Значну роль відіграють роботи Полежаєва Ю. та Юферевої О. Окремо відокремлюємо роботу Бабки В., яка допомагає заглибитися у контекст політики пам'яті.

На жаль, під час роботи над теоретичною основою було виявлено, що вітчизняна матеріальна база у цій темі досі є недостатньо розвиненою. Досить обмежений вибір робіт з туризму допомагають скласти загальне розуміння путівника, проте саме як туристичного жанру. Що стосується матеріалів з теорії журналістики, вони майже не звертаються до обраного нами формату і не дають його чіткого розуміння. Теорія про путівники потребує систематизації, узагальнення і доопрацювання.

У ході роботи над проєктом ми вивчили теоретичну складову створення путівника, дослідили і узагальнили отриманні знання зі сфери політики пам'яті. Також в процесі важливим етапом був аналіз уже наявних довоєнних (тобто створених до 24 лютого 2022 року) путівників. Завдяки ньому ми змогли створити власну типологізацію, а також краще зрозуміти формат із середини, побачити, які потреби харків'ян закривали ці матеріали до війни. Після теоретичного обґрунтування ми перейшли до безпосереднього створення путівника. Нами було досліджено та обрано ключові локації, які представляють важливе культурне значення і які зазнали значних руйнацій з початку російсько-української війни, і поєднано їх у маршрути. Результатом цієї роботи став путівник у форматі сайту, на якому кожен охочий може дослідити карту та прочитати довідкові матеріали про обрані місця. Завершальний етап – публікація сайту та представлення результатів роботи.

Проєкт представлятиме особливе значення для розвитку роботи з об'єктами культурної пам'яті, розробки нових туристичних маршрутів. Він може стати як теоретичним, так і практичним підґрунтям для цього. Також проєкт матиме цінність для мешканців Харкова. Він відобразатиме важливі для них локації, які постраждали і які вимагають бути записані в історію міста.

Путівник стане способом реалізації слогану «Ніколи знов». Цей проєкт також розкриватиме туристичний потенціал міста після закінчення бойових дій. Тож, безумовно, буде важливим для туристів, які планують відвідати Харків і які вже мають певні уявлення про місто, сформовані за допомогою ЗМІ, масової культури тощо. Свій вплив проєкт матиме і на туристів, які ніколи не розглядали Харків як місце атракції. Він розширить їхні знання і також змінить вже сформований образ міста, розповість історію опору та воєнних дій.

ОПИС ПРОЄКТУ

Наш проєкт має вигляд путівника, на якому позначені локації, поєднані у єдиний маршрут. Переглянути його можна за посиланням: <https://kharkiv-mape.notion.site/cf15ffd800cc4683921159168e400895>

Розпочати варто з визначення поняття «путівник» для розуміння, що саме ми досліджуємо. Якщо звернутися до Академічного тлумачного словника, то побачимо, що путівник – це «довідник, що містить дані, які допомагають орієнтуватися в певному місці, під час подорожі і т. ін.; те, що допомагає орієнтуватися в чому-небудь, полегшує щось» [1]. Звідси розуміємо: путівник має інформувати нас про розташування чогось і разом з тим робити наш шлях простішим, так би мовити вести нас за собою. В ньому мають бути конкретні практичні поради, вказівки тощо.

На жаль, аналіз спеціалізованої літератури з теорії журналістики показав, що знайти інформацію щодо визначення путівника з точки зору журналістського формату досить важко. Тож спробуємо сформулювати пояснення, спираючись на приклади контенту, представлені нижче в роботі.

Варто зазначити: за допомогою путівника як формату тревел-журналістики реалізується жанр тревелогу. Останній представляє собою не лише хронологічні записи про подорож чи сухі факти, а й емоцій від побаченого. Цей жанр не просто містить, він вимагає присутності автора і чіткого розуміння його ставлення до описаних речей [4; 10].

Отже, путівник як журналістський формат має містити як практичні відомості (назви місць, відстані, корисні поради тощо), так і відображати бачення автора. Це явище можна вважати досить модерним, адже відомий нам і звичний для нас путівник виникає приблизно у XIX столітті [16].

У своїй роботі Кисельова також зазначає, що характерною рисою путівника вважається його компактність або зручний формат [16]. Важливо

додати, що цей формат є масовим. Щоб охопити ширшу аудиторію, він має бути досить простим, зрозумілим і певною мірою універсальним.

Як журналістський формат, путівник обов'язково має реалізовувати функції журналістики (не обов'язково всі). Нагадаємо їх:

- функція інформування;
- функція формування громадської думки;
- організаційна функція;
- функція соціальної критики;
- ідеологічна;
- культурна;
- розважальна;
- рекламна.

Без глибинного аналізу окремих прикладів формату, можна зазначити, що путівник найчастіше реалізує функцію інформування, формування громадської думки, культурну, розважальну й рекламну. Цікаво будуть пов'язані культурна й рекламна функції. З одного боку, путівник поширює культурні коди й окремі важливі пам'ятки. З іншого, здійснює їхню ж промоцію (особливо, якщо це комерційна локація). Загалом же всі функції будуть так чи інакше поєднуватися й переплітатися. У нашому випадку будуть активно задіяні функція інформування, формування громадської думки, ідеологічна, культурна та розважальна функції.

Отже, путівником ми вважатимемо видання, яке містить фактичний опис локацій, реалізує хоча б деякі з журналістських функцій і обов'язково наділене авторським баченням.

Також в роботі над теоретичним обґрунтуванням проєкту нам вдалося важливим звернутися до типологізації путівників для кращого розуміння їхньої ролі, взаємодії з аудиторією та функцій. Завдяки детальному аналізу різних видів джерел нам вдалося розробити власну типологізацію.

Загалом, на основі аналізу можемо виділити такі типи путівників:

- 1) традиційний (офіційний) – охоплює все місто, орієнтований на масову аудиторію, яскравий приклад – путівники від туристсько-інформаційного центру [13];
- 2) альтернативний – подає альтернативні локації, орієнтований на більш вузьку (елітарну) аудиторію, приклад – «Путівник по Харкову» від «ЛЮКУ» [12];
- 3) локальний – націлений на конкретну локацію, часто в межах одного району чи навіть вулиці, орієнтований на дуже вузьку, локальну аудиторію, приклад – «Залопань-Занирюй» від від інстаграм-медіа za_loran [17].

На основі цієї типології ми маємо змогу створити власний путівник, який би максимально чітко відповідав поставленій меті та виконував належні функції. Наш проєкт знаходиться на стику між традиційним та альтернативним типами, оскільки розрахований на масову аудиторію, проте працює також з альтернативними локаціями.

Ще до російського вторгнення 2022 року люди потребували путівників чи провідників по місту, які б допомагали більше заглибитися в історію міста. Це засвідчує попит на безкоштовні путівники, які досить активно розбирали у закладах харчування (наприклад, продукт онлайн-медіа «ЛЮК» [12]). Також цю інформацію підтверджують працівники обласного центру туризму, чії матеріали до війни користувалися попитом у туристів. Окрім того, харків'яни часто організовували самостійні екскурсії. Їх проводили історики, професійні екскурсоводи та гіді. Такі заходи були як одноразові (як, наприклад, екскурсія від проєкту kvitka.city вулицею Квітки-Основ'яненка) чи постійні (до прикладу, заходи Максима Розенфельда, екскурсії на дзвіницю Успенського собору тощо). Також попитом користувалися тематичні прогулянки.

Після закінчення війни з Росією люди так само потребуватимуть провідників по місту, у локації та історії, пов'язані з воєнними діями. Адже сама війна потребує переосмислення простору пам'яті. Це стосується також створення путівників, які мають враховувати зміни, спричинені російською

агресією. Харків'яни потребуватимуть осмислення власного міста як дому, у який прийшов ворог. Також Харків потребує декомунізації та деколонізації, переосмислення спадщини попередньої століть. З цих процесів має постати образ нового, відродженого Харкова. Ті, хто втратив житло, мають осмислити власний дім, у який прийшов ворог. переосмислити радянську спадщину і міста загалом. Сформуванню власний образ нового, відродженого Харкова.

Всі ці процеси можливі зокрема завдяки політиці пам'яті та грамотному втіленню її принципів. Для розуміння контексту, варто означити термін «політика пам'яті». Згідно зі словником-довідником Українського інституту національної пам'яті, це «дійсний простір творення нових політичних відносин на основі трактування та репрезентації суспільного минулого; складна взаємодія ряду суб'єктів, націлена на підтримку або перегляд окремих елементів суспільної пам'яті; сукупність дій, покликаних до погодження та взаємного прийняття різних інтересів у сфері інтерпретації минулого» [9]. Бабка у своїй роботі визначає політику пам'яті як «сукупність механізмів, процедур та форм взаємодії суб'єктів політичного процесу, спрямованих на управління колективною пам'яттю; цілеспрямована діяльність органів державної влади, партій, громадських організацій, окремих осіб з управління суспільною пам'яттю через конструювання/закріплення, деконструкцію/усунення або актуалізацію/ повернення цілісної моделі пам'яті чи її окремих складових задля формування/корегування станів суспільної свідомості» [2].

Ця сфера не є самостійною і може реалізовуватися лише на основі актуальних суспільних цінностей та запитів. Вони ж передбачають різні форми та формати втілення політики пам'яті. Їх у своїй роботі зазначає Юпалько. Зокрема, йдеться і про краєзнавчу роботу, розвиток місцевого туризму, створення народних, етнографічних музеїв тощо [2]. На нашу думку, путівники також входять до цієї категорії, зокрема принцип мапування, яким ми користуємося при створенні нашого путівника. Представлений проєкт є одним зі способів розвитку місцевого туризму.

Перейдемо до наповнення путівника. Путівник складається з мапи Харкова, на яку нанесені позначки об'єктів, та карток цих об'єктів. Наш проект спирається на попередні путівники, разом з тим пропонує власні локації. Також місця вибрано на основі опитування харків'ян у соціальній мережі Instagram, яке ми проводили і з результатами якого можна ознайомитися у додатку Б.

Всього у путівнику 17 локацій, які складають єдиний маршрут для пішої прогулянки. Вони не є єдино правильними і відібрані як на основі реєстру пошкоджених пам'яток культури від Міністерства культури й інформаційної політики [8], так і на основі власних вподобань. Адже наша робота – одна з перших спроб переосмислення міста і заклик до подальшої роботи над ним. Майбутні проекти можуть спиратися на обрані локації та розширювати їхній список або формувати власний, спираючись на власні цінності й цілі.

Запропонований маршрут починається на сквері «Стрілка» та закінчується в іншому парку – Саржиному Ярі. Ми бачимо важливим розпочати і завершити його саме у парках, адже вони є одними з візитівок Харкова. Також Саржин Яр було обрано як одне з популярних місць рекреації довоєнного Харкова, яке перетворилося на небезпечну ділянку через постійні обстріли та нерозірвані снаряди російської армії навесні 2022 року.

Весь маршрут розрахований саме на пішу прогулянку, тому локації було обрано приблизно в межах центру міста. Серед точок є важливі культурні та архітектурні пам'ятки, заклади харчування, а також міські рекреаційні зони. Деякі з локацій, зокрема архітектурні пам'ятки, пережили також Другу світову війну, що дає ширшу можливість для порівняння різних епох і їхніх наслідків для Харкова.

Маршрут також складений таким чином, щоб окрім вказаних точок, аудиторія могла бачити вулиці Харкова, оцінювати збитки, завдані війною з Росією 2022 року. Згодом на цьому маршруті можуть з'явитися нові пам'ятні знаки, таблички, об'єкти будуть реконструйовані, що також буде частиною процесу переосмислення воєнного досвіду міста. З цього також випливає одна з неочевидних функцій путівника, а саме спроба зафіксувати важливі локації, бо

більшість з них потребують часткової чи повної реставрації або відновлення. Тож постає питання про те, як саме це буде здійснено? Чи буде збережено культурну спадщину Харкова? Яким чином її буде переосмислено? Путівник у майбутньому забезпечить можливість порівнювати Харків до, під час війни та після реставрації.

Пропонуємо до ознайомлення тексти, розміщені на картках об'єктів. Вони складаються з фото до та після пошкодження, описів локації та її долі під час війни.

Текст, представлені у путівнику

Сквер «Стрілка»

Адреса: на стику провулку Банного та Рибного майдану

«Стрілка» – чудове місце для початку знайомства з Харковом. Тут можна відпочити у затінку дерев, подивитися на злиття річок Харків та Лопань, побачити знаменитий цирк. Серед місцевих жителів навіть побутує легенда, що саме звідси бере свій початок все місто.

Під час війни: «Стрілка» – одне з небагатьох місць Харкова, які станом на кінець травня 2022 року не зазнали обстрілів. Комунальні служби навіть під час воєнних дій намагаються забезпечувати чистоту й порядок тут: прибирають газон, міняють сміттєві пакети.

Оглядовий майданчик біля УПА

Адреса: вулиця Університетська, 16.

Щоб побачити більше, ніж зі «Стрілки», варто піднятися на оглядовий майданчик біля УПА. Тут відкривається вид на річку Лопань та район за нею – Залопань. Також з майданчика видно Благовіщенський собор – той, який схожий харків'янам на торт.

Під час війни: хоча зовсім поруч центр міста, який на початку березня 2022 піддався сильним обстрілам російських військ, ця частина лишилася неушкодженою.

Успенський собор

Адреса: вулиця Університетська, 4

Найкращий вид на Лопань та район за нею все ж відкривається з дзвіниці Успенського собору, який за різними джерелами є найдавнішим православним храмом Харкова. Аж до 2006 року дзвіниця була найвищою будівлею у Харкові!

Під час війни: будівля собору постраждала ще в перші дні обстрілів міста у березні 2022 року. Від російських куль не врятувала навіть приналежність до Московського патріархату. У соборі пошкоджені вікна, вітражі та оздоблення, на щастя, люди, які ховалися всередині, не постраждали.

Палац Праці

Адреса: площа Конституції, 1

Спустіться вулицею Квітки-Основ'яненка та обійдіть з усіх боків Палац Праці. Ця величезна будівля зі своїми статуями, рельєфами і затишним внутрішнім двориком з'явилася у Харкові у ХХ столітті. Зараз тут купа реклами, вивісок, закладів і організацій, всі вони діють під патронатом Меркурія, який вважається символом міста і чия статуя є на будівлі.

Під час війни: Палац Праці пережив Другу світову, але не витримав російських бомб. 2 березня 2022 року повилітали вікна, рами, осипалося оздоблення будівлі. Внутрішній дворик, у якому раніше була кав'ярня, наповнився сміттям.

Будинок зі шпилем

Адреса: провулок Вірменський, 1/3

Один з багатьох відомих будинків зі шпилями, споруджених, здається, у всіх посткомуністичних країнах. Одне з «семи чудес Харкова», збудоване у середині ХХ століття є звичайним житловим будинком. Через дорогу побачите ще його брата-близнюка – будівлю міської ради.

Під час війни: 2 березня 2022 року будівля постраждала разом з усіма навколишніми: вибуховою хвилею повибивало вікна. Цілилися у міськраду, але, напевно, сплутали будівлі-двійнята.

Хоральна синагога

Адреса: вулиця Пушкінська, 12.

У затишку вулиці Пушкінської знайдете хоральну синагогу, або Бейт Менахем – одну з найбільших в Україні. Її збудували ще у 1913 році, проте за 10 років закрили аж до 90-х років. Зараз це центральна синагога і визначна пам'ятка архітектури. На її території є невеличкий сад, а місцевий рабин запрошує всіх охочих познайомитися із єврейською культурою.

Під час війни: у синагозі у лютому 2022 року знайшли прилисток не лише євреї Харкова. Сюди приходили люди за гуманітарною допомогою та задля евакуації. 9 березня 2022 року біля синагоги розірвався снаряд, випущений росіянами на торговельний центр «Нікольський», що поруч. Вилетіли шибки в одному з молитовних залів.

ХНАТОБ

Адреса: вулиця Сумська, 25.

Знаменитий театр опери та балету, який можна або любити, або ненавидіти – третього не дано. Хтось запевняє, що у ньому жахлива акустика, хтось регулярно приходять сюди на вистави. Цікаво, що це також «мекка» місцевих скейтерів – їхні скейти вистукують тут власні мелодії щодня, навіть у найгіршу погоду. Трошки потепліло – чекай скейтерів на ХНАТОБІ. Підійматися до нього краще Сумською – головною вулицею для прогулянок.

Під час війни: кухні закладів, які були тут розташовані, стали гуманітарними штабами і готували обіди для харків'ян, ТРО та ЗСУ. Напевно, російські війська також не вподобали місцеву акустику, тож вирішили помститися їй касетними бомбами зі «Смерчів» у березні 2022. Постраждали скляні

конструкції на даху, вікна, двері. Попри все, колектив театру взяв участь у Дні музики та грав для харків'ян у метро.

Муніципальна галерея

Адреса: вулиця Чернишевська, 15.

Наступний пункт причаївся за храмом Жон Мироносиць. Тут і про сучасне мистецтво, і про творчий спадок Харкова. Обов'язково зазирніть: у муніципалці всього дві маленькі кімнати з білими стінами, проте на них зазвичай неймовірні експозиції.

Під час війни: у лютому 2022 року муніципалка стала сховищем для тих, хто потребував цього. Та згодом будівля зазнала ушкоджень: вибиті вікна, частина дверей, зламане покриття стін. Команда галереї продовжила роботу дистанційно, щоб продовжувати знайомити людей з мистецтвом.

Харківський художній музей

Адреса: вулиця Жон Мироносиць, 11.

Вхід у Харківський художній музей коштує 20 гривень, проте цінність його набагато вища. Запасіться часом – залів вистачить години на півтори, а то й дві повільних прогулянок. Не пропустіть найцікавіше – оригінал картини Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану».

Під час війни: музей одним з перших постраждав під час війни. На початку березня 2022 року вибуховою хвилею від російських обстрілів вибило майже всі шибки. Експонати не постраждали, та виникла інша загроза: порушення режиму зберігання.

7склад

Адреса: вулиця Скрипника, 7

Один з улюблених фудкортів місцевих хіпстерів. Тут центру міста незвична тиша. Здається, є всі кухні світу, а увечері ніколи не знайдеться вільного місця.

Разом з тим це культурний простір, в якому проводять концерти, майстер-класи, лекції, перегляди фільмів тощо.

Під час війни: територія значно постраждала від російських ударів. Проте місцеві заклади це не дуже зупинило: значна частина їхніх працівників продовжили свою волонтерську діяльність. А в кінці травня 2022 року тут навіть почали пригощати кавою.

ЛітМузей

Адреса: вулиця Багалія, 6

Рухайтесь вулицею Пушкінською, підніміть очі на знамените «зоряне небо» (його двійника ви бачили на вулиці Сумській). В одному з провулків повертайте праворуч, до харківського ЛітМузею. В цьому місці згадуєш, що Харків був центром української культури у ХХ столітті. Якщо пощастить потрапити на літературні читання у садку чи хоча б покачатися на качелі музею – ви щасливчик.

Під час війни: працівники одними з перших у лютому 2022 почали евакуювати свою колекцію і приймати людей, яким потрібно було сховище. Згодом більшість зайнялася волонтерською діяльністю. У травні 2022 року музей, незважаючи ні на що, провів Ніч музеїв у Львові та Харкові.

Старий Хем

Адреса: вулиця Свободи, 8

А в іншому провулку – бар, який для багатьох асоціюється з Харковом. Місце зустрічей студентів, давніх друзів і зовсім незнайомих людей. Це одне з місць, де завжди була «тусовка». Та зараз ви, скоріше за все, дивитесь лише не його руїни.

Під час війни: бар було зруйновано дощенту одним з російських обстрілів у березні 2022 року. Постраждав весь будинок, у якому він знаходився. Згодом на одній зі стін з'явився мурал місцевого художника Гамлета зі словами «Час чує нас».

Площа Свободи

Адреса: майдан Свободи

Повз «Старого Хема» виходимо до головної площі Харкова – Площі Свободи. Тут люди зустрічаються «на стекляшкє», катаються на ковзанах узимку і йдуть до найстарішого навчального закладу Харкова – університету Каразіна.

Під час війни: майдан отримав «подарунок» від росіян – 2 березня 2022 року ракета влучила прямо у будівлю ХОДА та площу. Постраждало купа волонтерів та будівель навколо. Це, напевно, один з найболючіших ударів для міста.

Держпром

Адреса: майдан Свободи, 5

Зовсім поруч чекає перший харківський хмарочос – будівля Держпрому. Масивна, вона дивує своїми чудернацькими переходами. Зазирніть під ними у район, який зветься «Задержпром'я»: він затишний, зелений і досить тихий, те, що треба після шумного центру.

Під час війни: будівля лишилася майже всіх вікон навесні 2022. Це, напевно, від турботи росіян, адже колись саме ці сучасні вікна не дали пам'ятці отримати статус об'єкту ЮНЕСКО.

Будинок «Слово»

Адреса: вулиця Культури, 9

Наступна зупинка вимагає невеликої пішої прогулянки до вулиці Культури. Тут розташований пам'ятник, який на власні очі бачив «Розстріляне Відродження» і його видатних діячів. Це будинок «Слово», який був створений спеціально для харківських літераторів і збудований у формі літери «С». Ця будівля знаменита і водночас дуже болюча для харківської історії, бо саме тут застрелився Хвильовий і звідси за деякий час вивезли майже всіх діячів культури.

Під час війни: 7 березня 2022 року росіяни обстріляли «Слово». Напевно, воно досі не дає їм спокою, хоча тут і мешкають звичайні люди.

Парк Горького

Адреса: вулиця Сумська, 81

Далі на нас чекає місце, яке обожнює, напевно, більшість харків'ян і яке стало справжнім мемом завдяки своїй корупції – Центральний парк відпочинку і розваг імені Горького. Тут способів відпочинку і розваг – на будь-який смак. Ми ж радимо приділити увагу колесу огляду. З нього, щоправда, відкривається вид переважно на багатопверхівки, але все одно гарно.

Під час війни: галявини парку усіяні слідами від уламків, а постраждалих ділянок вже більше за атракціони. У квітні й у травні 2022 року внаслідок обстрілів тут займалися пожежі.

Саржин Яр

Адреса: станція метро «Ботанічний Сад»

Остання наша спільна зупинка – Саржин Яр, ще одне популярне у харків'ян місце відпочинку. Воно відрізняється своїм спокоєм: тут легко відчутти зв'язок з природою і приємно ховатися у затінку влітку.

Під час війни: коли харків'яни почали повертатися у місто у травні 2022 року, їх застерegli: не сходьте з доріжок у Саржиному, бо він замінований. Тут залишилися нерозірвані російські снаряди, сліди від обстрілів і тільки спогади про попередній затишок.

ВИСНОВКИ

З усього зазначеного вище можна зробити наступні висновки:

1. Наш проєкт зміг запропонувати один з варіантів переосмислення Харкова під час російської агресії проти України, його образу та туристичних маршрутів завдяки тревел-журналістиці та сформувати образ міста як туристичного на основі матеріалів, підготованих у путівнику.
2. У роботі ми дали визначення путівнику як жанру тревел-журналістики як виданню, яке містить фактичний опис локацій, реалізує хоча б деякі з журналістських функцій і обов'язково наділене авторським баченням.
3. Ми дослідили наявні путівники довоєнного Харкова (тобто до 24 лютого 2022 року) та сформували їх типологію. Ми виокремили такі види: традиційний, альтернативний, локальний. Наш путівник створений на стику традиційного та альтернативного.
4. У роботі ми визначили локації, які постраждали від дій російської армії і які згодом можуть стати туристичними (деякі з них стануть туристичними повторно). Серед них сквер «Стрілка», оглядовий майданчик біля УПА, Успенський собор, Палац Праці, будинок зі шпилем, хоральна синагога, ХНАТОБ, Муніципальна галерея, Харківський художній музей, 7склад, ЛітМузей, «Старий Хем», Площа Свободи, Держпром, будинок «Слово», парк Горького та Саржин Яр.
5. Результатом нашої роботи став путівник, який об'єднав зазначені локації і запропонував власний туристичний маршрут Харковом під час воєнних дій 2022 року.
6. Загалом, проєкт досягнув своєї мети та виконав поставлені завдання. Він став одним з інструментів реалізації політики пам'яті та розпочав дискусію щодо подальшого переосмислення Харкова, чим вплив один з аспектів своєї практичної значущості.

Також маємо наступні пропозиції:

1. Цей проєкт може бути використано як теоретичну основу для подальшої розробки теми та написання робіт. Матеріали також можуть бути використані для підготовки телепрограм, подкастів, репортажів тощо.
2. Практична значущість проєкту може бути реалізована завдяки його розповсюдженню, організації прогулянок та екскурсій на основі описаного матеріалу.
3. Путівник та його теоретичне обґрунтування підіймають питання переосмислення та є його першою спробою. Для нас є важливим продовження дискусії та спроб переосмислення, особливо тих, чиє бачення відрізнятиметься від нашого.
4. Особливо звернути увагу на матеріали роботи варто міській владі, яка буде займатися впровадженням політики пам'яті та реставрацією міста. Після закінчення воєнних дій чиновникам буде важливо говорити однією мовою з містянами, відслідковувати важливість окремих локацій та правильно їх переосмислювати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

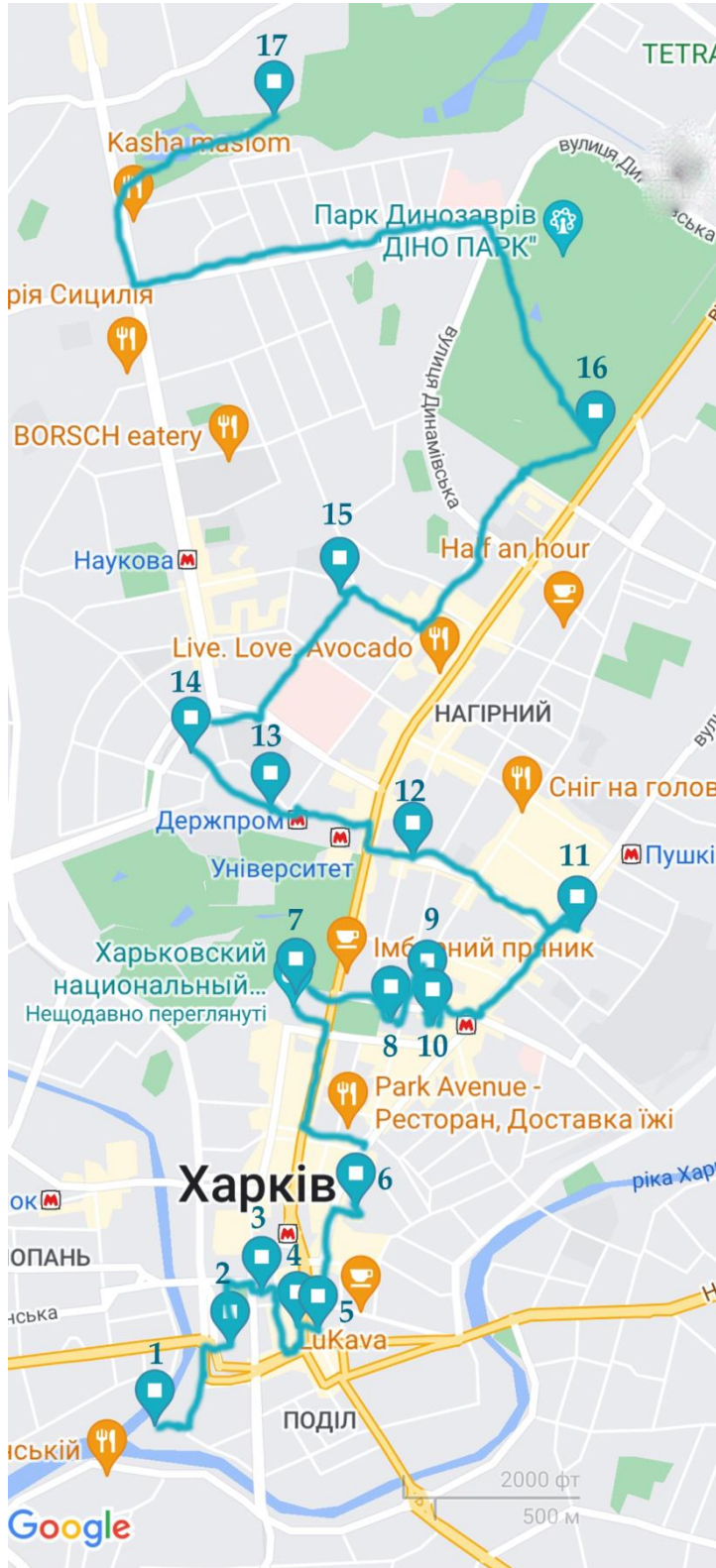
1. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс] : сайт. URL: <http://sum.in.ua/s/putivnyk> (дата звернення: 3.10.21)
2. Бабка В. Політика пам'яті: спроба теоретичного синтезу, моделі впровадження та роль у перехідному суспільстві [Електронний ресурс] // Наукові записки Інституту політичний і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2014. Вип. 6 (74). С. 201-215. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/babka_polityka.pdf (дата звернення: 6.04.22).
3. Варич М. Тенденції розвитку жанру подорожнього нарису // Журналістика: науковий збірник / Наук. ред. Н. Сидоренко. К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. Вип. 12 (37). С. 58–66.
4. Джигун Л. Дискурсивний аналіз понять тревелог, щоденник, літературний портрет, сповідь [Електронний ресурс] // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць. 2018. Вип. 13. С. 109–113. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/22369> (дата звернення: 11.10.21).
5. Загірна Ю. Роль travel-журналістики у формування іміджу дестинації [Електронний ресурс]: документ. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/51-dvadtsyat-persha-yseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/486-rol-travel-zhurnalistiki-u-formuvanni-imidzhu-destinatsiji> (дата звернення: 1.12.21).
6. Мак-Квейл, Д. Теорія масової комунікації [перекл. з англ. О. Возьна, Г. Сташків]. Л.: Літопис, 2010. 583 с.
7. Мальська М., Паньків Н., Ховалько А. Історія розвитку туризму : навч. посібник. Л., 2016. 117 с.
8. Мапа культурних втрат [Електронний ресурс] : сайт. URL: <https://culturecrimes.mkip.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.22).
9. Національна та історична пам'ять: словник ключових термінів / Кер. авт. кол. А. М. Киридон. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2013. С. 220–221.

10. Полежаєв Ю. Г. Розвиток просвітницької тревл-журналістики в Україні (середина XIX — початок XX століття) Ю. Г. Полежаєв // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. 2012. № 4 (20). С. 106-110.
11. Полежаєв Ю. Г. Тревел-журнали в Україні: структурно-функціональні та жанрово-тематичні особливості : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 «Теорія та історія журналістики» / Класичний приватний університет. З., 2016. 244 с.
12. Путівник по Харкову [Електронний ресурс] : сайт. URL: <https://lyuk.media/city/kharkiv-guide/> (дата звернення: 12.02.22).
13. Харківський обласний туристсько-інформаційний центр [Електронний ресурс] : сайт. URL: <http://tourcenter.kh.ua/> (дата звернення: 12.02.22).
14. Юферева О. В. Наративні тенденції сучасної української тревел-журналістики в соціокультурній перспективі (на матеріалі журналу "Мандрі") [Електронний ресурс] // Наукові записки Інституту журналістики. 2013. Т. 53. С. 51-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_10 (дата звернення 11.11.21).
15. Березовая Л. История туризма и гостеприимства : учебник для академического бакалавриата. М. : Юрайт, 2017. 477 с.
16. Киселева Л. Путеводитель как семиотический объект : документ. URL: <https://www.ruthenia.ru/vademecum/KISELJOVA.pdf> (дата звернення: 11.10.21).
17. Za_lopan [Електронний ресурс]: Instagram-сторінка. URL: https://instagram.com/za_lopan?igshid=YmMyMTA2M2Y= (дата звернення: 12.02.21).

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстративні матеріали: мапа Харкова з путівника

Додаток Б

Результати опитування харків'ян щодо визначних пам'яток міста

<p>сумую за обцзагою і голубами, які в нас жили на балконі. хахвх</p> <p>Відповісти ></p>	<p>іііі парк шевченка💔</p> <p>Відповісти ></p>	<p>mb_dasha</p> <p>Набережна, Хнатоб, Саржин Яр</p> <p>Відповісти ></p>	<p>vladislav_dolya</p> <p>То нереально виділити щось, Для мене, то Мак о п'ятій ранку, після нічної гулянки.</p> <p>Відповісти ></p>
<p>sunny_a.f</p> <p>наша академія</p> <p>Відповісти ></p>	<p>sunny_a.f</p> <p>буфет😂</p> <p>Відповісти ></p>	<p>sturmacht</p> <p>маршрут 20-ого трамваю 🚊</p> <p>Відповісти ></p>	<p>reniurefil</p> <p>Зоряне небо, парк Шевченка, переходи метро із запахом випічки</p> <p>Відповісти ></p>
<p>sunny_a.f</p> <p>вагон 26 трамваю</p> <p>Відповісти ></p>	<p>promsonya_</p> <p>Хол станції Держпром де грали в шахи, спуск на Весніна, Протагоніст</p> <p>Відповісти ></p>	<p>slava.adm</p> <p>Очень очень хочется на набережную, где мост влюбленных.</p> <p>Відповісти ></p>	<p>verginia.slims</p> <p>Фонарики на Пушкинской, набережная и парк Горького</p> <p>Відповісти ></p>
<p>oleksii_talalaev</p> <p>Вулиця Гоголя, саржин яр, університетська гірка</p> <p>Відповісти ></p>	<p>oleksii_talalaev</p> <p>Сквер за держпромом, парк Кейтки-Осно в'яненка, майдан Конституції</p> <p>Відповісти ></p>		
<p>Ощущение достаточного пространства и свободы, город не давит.</p> <p>Відповісти ></p>	<p>Саржин, 7 склад, шавуха на палаці, канатна дорога</p> <p>Відповісти ></p>	<p>amentaliza</p> <p>парк машинобудівників💔</p> <p>Відповісти ></p>	<p>protyanova13</p> <p>саржин, хатоб, набережная, весь московский проспект</p> <p>Відповісти ></p>
<p>julia_krish</p> <p>«Сідіти на ХНАТОБІ»</p> <p>Відповісти ></p>	<p>julia_krish</p> <p>Москалівка, бо там пройшла моя молодість</p> <p>Відповісти ></p>	<p>vitaliy_zalevskiy</p> <p>Саржин яр💔</p> <p>Відповісти ></p>	<p>young_firefly</p> <p>Оо, це може буде нескінченний список...</p> <p>Відповісти ></p>
<p>lisazavrrr</p> <p>Бекетова та дорога до Пушкінської від Бекетова, багато спогадів там</p> <p>Відповісти ></p>	<p>miss.daasha</p> <p>Саржин яр(</p> <p>Відповісти ></p>	<p>nata_bovt</p> <p>Никольский, парк Шевченко, магнолия возле чайханы, Дафи, Журавлёвка, мак на...</p> <p>Відповісти ></p>	
<p>sakuraistree</p> <p>Стрелка</p> <p>Відповісти ></p>	<p>withcigaintheteeth</p> <p>Бежевый на райчике((</p> <p>Відповісти ></p>		